

Turkkilaisten muslimien näkemys kristinuskosta

Turkissa kirjoitetaan kristinuskosta vain vähän, vaikka toisinkin voisi olettaa. Nykyisen Turkin tasavallan alueen asukkaista vielä sata vuotta sitten melkein neljäsosa oli kristittyjä¹. Sitä paitsi tasavallan perustamiseen johtaneista syistä tärkeimpiä oli tahto liittyä Eurooppaan, jonka kulttuurin voimakkaimpiin tekijöihin kristinusko kuuluu. Marmaran yliopiston koraaninselityksen professori tri *Suat Yıldırım* valittaakin eräässä artikkelissaan, että Turkissa ei ole yhtään kristinuskon tutkijaa, vaikka lännen yliopistoissa on tuhansia islamin tutkijoita.² Tilanne on samansuuntainen julkaisujen suhteen. Silti pitäydyn kirjallisiin lähteisiin. Olen tehtäväni puitteissa keskustellut kristinuskosta ja islamista turkkilaisten muslimien kanssa jo melkein 30 vuoden ajan. Henkilökohtaisissa keskusteluissa saamani kuva aiheestamme vastaa melko hyvin kirjallisia lähteitä.

Käyttämäni lähteet ovat oppineitten turkkilaisten kirjoittamia. He edustavat hyvin sitä, mitä turkkilaiset muslimit kirjoittavat kristinuskosta. Vaikka olen myös tutustunut laajalle yleisölle tarkoitettuihin kirjoihin, joilla on yleensä voimakkaasti propagandistinen luonne, en ota niitä tässä huomioon. Päälähteisiini kuuluvat:

- Samsunin yliopiston İlahiyat Fakültesin (isl. teologinen tiedekunta) professorin *Süleyman Ateşin* noin 10 vuotta sitten julkaissama 12-osainen Koraanin kommentaarisarja, *Yüce Kur‘ân‘ın çağdaş tefsiri*. Ateş on kommentaarisarjallaan ja muilla julkaisuillaan tullut tunnetuksi myös suurelle yleisölle. Hän on esiintynyt usein radiossa ja televisiossa asiantuntijana uskonnokysymyksissä.

- Istanbulin yliopiston İlahiyat fakültesin perustajaprofessori *Nuri Yılmaz Öztürkin Kur'anın Temel Kavramları*. Öztürk on mainittu Turkin luetuimpana uskonnollisena kirjailijana.
- Marmaran Yliopiston professori *Suat Yıldırım*in kristinuskoa käsittelevä monografia *Mevcut kaynaklarına göre Hıristiyanlık* (Kristinuskon omien olemassa olevien lähteittensä mukaan) kuuluu harvoihin turkkilaisten itsensä kirjoittamiin, vain kristinuskon käsitteleviin kirjoihin.
- Şamil İslâm Ansiklopedisi, 1990–94 valmistunut 6-osainen teos, jonka kirjoittajina on pääasiassa İlahiyat-tiedekuntien opettajia.

Muut lähteet nimetään erikseen mainittaessa.

Taustaa

Kristinuskon ja islamin suhtautuvat toisiinsa omien syntyhistorioidensa takia aivan eri tavoin. Koska kristinuskon on noin 600 vuotta vanhempi kuin islam, islam ei tietenkään kuulu kristinuskon syntyhistoriaan. Kristinuskon kannalta islam on periaatteessa vain yksi uskonto monien muiden joukossa. Käytännössä asia on jonkin verran toinen, ainakin kahdesta syystä: Islamin uskonsisällössä ja sen uskonrakenteessakin on paljon joko kristinuskosta tai kristinuskon juurista, erityisesti juutalaisuudesta, peräisin olevaa ainesta. Tämä käy ilmeiseksi jokaiselle, joka tutustuu Koraaniin, vaikkapa vain pinnallisestikin. Toiseksi, islam on huomattavan suuri uskonto, joka on levittäytynyt kristinuskon historiallisille sydänmaille hävittäen huomattavan osan kristikuntaa ja elänyt kristillisen Euroopan naapurissa sen kilpailijana, vastustajana ja vihollisenakin. Islam on toisaalta jäänyt kyllä tuntemattomaksi ja etäiseksi, mutta toisaalta se on pelottamisen lisäksi myöskin kiehtonut eurooppalaisia. Tästä huolimatta itse kristinuskon tutkimisessa ei tarvitse tietää mitään islamista.

Islamin suhde kristinuskoon on merkittävästi toinen: kristinuskon, sen aseman Jumalan ilmoitusten sarjassa, sen keskeisen henkilön Jeesus Kristus, sen kehitys ja väitetty rappio ovat osa islamin syntyhistoriaa ja jopa sen uskonsisältöä.³ Kun uskova muslimi tarkas-

telee kristinuskoa, hän ei ole vapaa tulemaan mihin tuloksiin tahansa. Jumalan lopullinen ja pätevä ilmoitus, Koraani määrittelee hänelle kristinuskon paikan ja sisällönkin.⁴

Esimerkiksi: Kun haastattelin noin vuosikymmen sitten Mannheimin suurimman moskeijan turkkilaista imaamia Yleisradion televisio-ohjelmaa varten, kysyin suomalaisen toimittajan toimeksiannosta imaamin näkemystä kristinuskosta, sain vastaukseksi odotusteni mukaan mitä positiivisimpia lausuntoja: ”Kristinusko on taivaallinen uskonto, ja siksi se on totuus. Jeesus toi sen kristityille. Jokaisen muslimin on uskottava kristinuskoon...” jne. Lopuksi imaami totesi: ”Valitettavasti kristinuskoa ei ole enää olemassa.”

Koraanin antama peruskaava

Koraanin mukaan Jeesus kuuluu Jumalan lähettiläiden pitkään sarjaan. Vaikka hänelle selvästikin annetaan aivan erityinen arvo, jota alleviivaavat Jeesuksen neitseestä syntyminen ja hänen suorittamansa ihmeet, hänet kuitenkin johdonmukaisesti asetetaan ihmisten joukkoon. Jeesuksen tehtävä oli tuoda Jumalan ilmoitus omalle kansalleen, kuten Jeesus itsekin vastasyntyneenä vahvistaa puolustaen äitiänsä Mariaa sukulaisten epäluuloja vastaan (Koraani, 19:30):

Lapsi puhkesi puhumaan: 'Minä olen Jumalan palvelija, ja Hän on antanut minulle Kirjan [ja] tehnyt minusta profeetan...'

Jeesukseen liitetyt ihmeet ja epiteetit pysyvät kaikki tietoisesti ihmisyyden puitteissa. (4:172). Hänen jumalallisuutensa, puhumattakaan jumaluudesta kielletään kategorisesti. Jeesus oli Muhammadin edeltäjä lähettiläänä ja samalla Muhammadin airut.

Jeesus saarnasi samaa perususkontoa, jota kaikki muutkin lähettiläät Koraanin käsityksen mukaan olivat saarnanneet ja jota Muhammadkin saarnasi. Jeesuksen seuraajien tulisi siis uskoa Jeesuksen uskuntoon, mikä taas väistämättä johtaa islamiin. Tässä Jeesuksen roolissa ei ole paikkaa Raamatusta tutuille Jeesuksen

opetuksille, ristiinnaulitsemiselle, sovitukselle eikä tietenkään ylösnousemukselle.⁵

Muhammad oli ilmeisesti aluksi vakuuttunut siitä, että hänen saarnaamansa uskonto on sama kuin juutalaisten ja kristittyjenkin. Tämä ilmenee joistakin Koraanin kristinuskoa ja kristittyjä koskevista sanoista. (Sanoma: 3:48–51, kristityt: 5:82). Myöhemmin Muhammadille selvisi, että kristityt antavat Jeesukselle kuitenkin aivan toisenlaisen aseman, kuin Muhammadin kuvaan uskonnosta sopi. Hän saattoi ymmärtää tämän vain oikeasta kristinuskosta luopumisena. Joissakin Koraanin sanoissa voi kuulla opettavaisen sävyn, jolla Muhammad yrittää palauttaa kristittyjä oikeaan uskoon. Hän on ymmällä heidän puheistaan, joita hän pitää tietenkin väärinä, mutta myös turhina (4:171):

*Te, joilla on Kirja, älkää menkö liian pitkälle väitteis-
sänne älkääkä puhuko Jumalasta muuta kuin on totta.*

Toisissa Koraanin kohdissa (ilmeisestikin myöhemmissä) hän puhuu jo ankarasti (5:73):

*Ne, jotka sanovat: 'Messias, Marian poika, on Jumala',
eivät ole uskovia. ... Elleivät he herkeä puhumasta täl-
laisia, tuskallinen rangaistus kohtaa heitä.*

Kun Muhammad päätti, että kristityt opettavat Jumalasta ja Jeesuksesta väärin, hän ei kuitenkaan katso, että vika olisi Jeesuksessa eikä hänen tuomassaan kirjassa, evankeliumissa; nämä olivat Jumalan aitoa ilmoitusta. Vika on kristityissä itsessään. He ovat joko ymmärtämättömyyttään tai jopa tahallaan kääntyneet totuudesta pois ja antaneet Jeesukselle aseman, joka ei kenellekään ihmiselle kuulu. Siis: alkuperäinen kristinuskko on Jeesuksen uskontona oikea, mutta kristittyjen käsitys uskonnostaan on väärä.

Turkkilaisten muslimien näkemys kristinuskosta pitäytyy tähän peruskaavaan. Siitä ei juuri poiketa. Kun Süleyman Ateş esitti noin 10 vuotta sitten teesinään, että kristityn ei pelastuakseen tarvitse välttämättä kääntyä muslimiksi, koskapa Koraani ei väitä, että evankeliumi olisi tullut väärennetyksi, hän sai vastaansa hurjan myrskyn. Muuan Ateşia (*ateş* merkitsee tulta) vastaan kirjoitettu kirja olikin nimeltään: ”*Süleyman Ateş ateşle oynuyor*”

(SA leikkii tulella). Ateş piti muodollisesti kannastaan kiinni, mutta lisäsi siihen niin paljon määritteitä, että hän käytännössä palasi ruotuun.⁶

Turkkilaisten muslimien kristinuskosta antama kuva ei ole pelkkää Koraanin toistoa, mutta missään vaiheessa ei pyritä eikä voidakaan pyrkiä Koraanin antamista kehyksistä irti. Muslimin edessä on merkillinen arvoitus: kristityt kääntyvät väärään uskoon, valheeseen, vaikka he olivat saaneet Jumalalta oikean uskonnon, joka oli kaiken lisäksi tullut edellisten uskontojen vääristymien korjauksena ja vaikka heille julistettiin myös ilmoituksen lopullinen muoto Muhammadin ja Koraanin kautta. Tämä arvoitus vaatii tarkastelemaan toisaalta kristinuskon synty- ja väärennyshistoriaa ja toisaalta kristittyjen historiaa islamin vihollisina tai ainakin vastustajina. Koska juuri on mätä, voi hedelmäkin olla vain mätä. Kristikunnan historia vahvistaa jokaisen muslimin mielestä tämän vääjäämättömän totuuden.

Kaiken ytimessä on ”teslis” – kolminaisuusoppi

Kristittyjen keskeisin erehdys on Koraanin antaman käsityksen mukaan Jeesuksen korottaminen tavalla tai toisella Jumalan rinnalle. Vaikka emme tiedä, oliko Muhammadilla kiinnostusta tai edes mahdollisuutta kuulla, mitä kolminaisuususko on, hän joka tapauksessa tiesi, että kristityt puhuivat jotakin kolminaisuudesta:

Ne, jotka sanovat: ’Jumala on yksi kolmesta’ eivät ole uskovia. (5:73)

Kolminaisuus, *teslis* (arabian *tathlith*) esitetäänkin turkkilaisessa kirjallisuudessa kristinuskon kaikkien muiden kieroutumien synnyttäjänä, kuten Istanbulin yliopiston professori *Nuri Yılmaz Öztürk* sanoo:

*”Kristittyjen silmiinpistävin erhe on, että he nimittävät Jeesusta Jumalan Pojaksi, korottavat Kolminaisuuden osaksi uskontoa ja siten särkevät monoteismin”.*⁷

Tässä asiassa kaikki lähteet ovat yhtä mieltä. Kolminaisuusoppi on niiden mukaan kristinuskon syntiinlankeemus. Tarkastelen tässä, 1. miten *teslis* ymmärretään sisällöllisesti, 2. miten sen kat-

sotaan tulleen kristinuskoon ja 3. miten kristittyjen uskotaan väärentäneen evankeliumin (kirjan), koska katsovat voivansa puolustaa *teslisiä* kirjansa avulla.

1. Mitä kolminaisuus on turkkilaisten muslimien mukaan

Seuraavassa keskitytään *Süleyman Ateşin* näkemyksiin, jotka hän on esittänyt Koraanin kommentaarisarjassaan Koraanin kohtia 4: 171–175 ja 19: 16–38 selittäessään.

”Kristityt ymmärtävät Jumalan yhtenä substanssina (cevher) kolmessa hypostaasissa (uknum): isä (baba, pienellä kirjoitettu), poika (oğul) ja Pyhä Henki (Kutsal Ruh). Isä on persoona (zat), poika on tieto (tai: tietäminen, ilim) ja Henki on elämä (hayat). Poika on syntynyt isästä ja Hengestä.”⁸

Määritelmä ei ole tosin aivan oikea, mutta ei myöskään karkeasti väärä eikä poleeminen. Mutta jatkossa asia muuttuu täysin. Ateşin näkemyksen mukaan *teslis* on käsittämätön esimerkki kristittyjen harhasta, se on ”sekopäisyyden ja ajattelemattomuuden synnyttämä rakennelma”, jota Ateş kuvailee seuraavasti:

”Kristittyjen opin mukaan Jeesus on ihmishahmossa ilmentynyt Pyhä Henki, joka puolestaan on Jumalan kanssa identtinen. Jumala ja Pyhä Henki ovat elementtejä, jotka ovat yhden ja saman totuuden ilmentymiä. Nämä elementit ovat yhtä. Pyhä Henki tahtoi saattaa ihmiskunnan jälleen oikeille raiteille ja vapauttaa sen aina iankaikkisuudesta (ezelî) saakka vaivaavasta synnistä. Siksi Pyhä Henki syntyi naisesta, eli ihmisten laila ihmishahmossa ja antoi ihmisten pahoinpidellä itseään. Hän uhrautui ja antoi ristiinnaulita itsensä. Tämän jälkeen hän palasi Pyhän Hengen luo (sic), joka on kaikkien henkien olemus (asil) ja yhdistyi tähän. Pyhä Henki on kaikkien Henkien isä, siksi sanonnalla ”pyhä Isä” tarkoitetaan Jeesusta.”

”Kristityt kuvaavat kolminaisuutta niin, että isä esittää synkkäkasvoisena vanhuksena, poika nuorukai-

sena ja pyhä henki kyyhkysenä, joka laskeutuu molempien ylle.”

Voidaanko sitten kristinuskoa pitää monoteisminä? Ateş ei anna selvää vastausta. *Suat Yildirim* katsoo, että kristityt luopuivat Vanhan testamentin puhtaasta monoteismistä pakanallisen ympäristön vaikutuksesta.⁹ Batmanin suuren moskeijan pääimaami *Aydın* pitää kristinuskoa suorastaan polyteisminä: ”Todellisuudessa on Maria ottanut Pyhän Hengen paikan.”¹⁰ Esseyit *Aydın* päätyy kirjassaan *Teslisin iptali* (Kolminaisuuden kumoaminen) arvioimaan kolminaisuutta näin:

”Se että Kristus on muka poika eikä kuitenkaan syntymän kautta luotu, on niin ristiriitaista, että se saa jo saatanankin nauramaan.”¹¹

Evren Ören sanoo, että kristittyjen ensimmäinen velvollisuus on uskoa kolmeen jumalaan¹². *Şamil İslam Ansiklopedisi* pitää kolminaisuusoppia kristittyjen epätoivoisena yrityksenä kaunistella uskoansa kolmeen jumalaan yhdistämällä se monimutkaisin ja mahdottomin ajatusrakennelmin monoteismiin.¹³

2. Miten sitten kolminaisuusoppiin päädyttiin?

Süleyman Ateş löytää kolminaisuusopin alkuperän milloin Kiinasta ja Intiasta, milloin Egyptistä ja Mesopotamiasta, milloin Euroopasta ja Skandinaviasta. Myös ajan suhteen Ateşin selitykset liikkuvat laajalla, on puhe useista eri vuosisadoista ennen ja jälkeen Kristuksen. Länsimaisen lukijan on mahdoton ymmärtää, miten tämä kaikki voisi kuulua yhteen.

Ateşin monista selityksistä (joita kaikkia hän näyttää pitävän oikeina) muutama esimerkiksi:¹⁴

- Kun Jerusalemi tuhouttiin, piti juutalaisten paeta Egyptiin, Persiaan ja Intiaan. Palatessaan maahansa he toivat mukanaan uusia oppeja, mm. kolminaisuusopin. Tähän aikaan kristityt (sic) olivat riitautuneet keskenään. Konstantinus Suuri, joka ei tuntenut juutalaisuutta, pakotti poliittisista syistä heidät hyväksymään kolminaisuusopin.

- Filosofit muodostelivat monimutkaisia ajatuksia Jumalasta, mutta kansa pystyi kuvittelemaan monien eri käsitteiden taakse vain henkilöitä. Silloin monet ajattelivat Buddhaa toiset taas Jeesusta.
- Intialaiset brahmaanit toivat kolminaisuusopin Egyptiin. Platon oli perustanut aleksandrialaisen teologian muutamaa vuotta ennen Jeesusta. Hän opetti, että toinen jumala, Logos on Jumalan neitseellinen poika. Muuan toinen egyptiläinen, Uusi Platon (sic) täydensi tämän ajatuksen kolminaisuusopiksi, josta sitten pappien ja bysanttilaisten polyteistien vehkeilyjen kautta tuli osa kristittyjen oppia.
- Edelleen Ateşin mukaan eurooppalaiset tutkijat ovat todistaneet, että kolminaisuusoppi on peräisin Euroopan pakanuudesta. Monet Euroopan kansoista uskoivat kolminaisuuteen, m.m. ruotsalaiset ja suomalaiset. (A. mainitsee suomalaisten kolmipäisen patsaan ja Upsalassa olevan, kolmesta elementistä koostuvan patsaan). Kun nämä primitiiviset kansat kuulivat Kristuksen monoteistisen opin, heillä oli kaksi mahdollisuutta: joko luopua entisestä uskonnostaan tai tehdä Kristuksesta yksi vanhoista jumalistaan. He valitsivat jälkimmäisen.

Pääsyyllisenä kolminaisuusopin kristinuskoon liittämiseen pidetään yleisesti apostoli Paavalia. Hän sopii tähän rooliin hyvin jos siksi, että hän oli juutalainen. Juutalaiset ovat turkkilaisten muslimien kirjoituksissa yleisesti erityisen synkkiä, kieroja ja epäluotettavia hahmoja (Koraani 5:82).

Suat Yıldırım näkee Paavalissa innokkaan pragmaatikon, joka käsitti, että kansalle on opetettava jotakin muuta kuin pelkkää juutalaista monoteismia. Hänen mukaansa Paavalin toimintaperiaate oli: ”Jos en pyri miellyttämään ihmisiä, en ole enää Kristuksen palvelija.”¹⁵: Kolminaisuusoppi näytti Paavalista kansalle sopivalta kompromissilta.

Kaikki eivät näe Paavalia näin harmittomana väärentäjänä. Imaami- ja saarnaajakoulujen oppikirjaksi tarkoitettussa, opetusministeriön hyväksymässä uskonto-opin kirjassaan *Ahmet Kahraman* kertoo: Paavali

”vaihtoi monoteismin kolminaisuusoppiin..., sepitti yleisen sovitusopin, poisti Jeesuksen saarnaamat periaatteet, kuten ympärileikkauksen ja kiellon syödä sianlihaa. Miksi kaikki tämä? Mitä Paavali halusi kristinuskosta? Ei pidä unohtaa, että Paavali oli juutalainen vakoilija ja fanaatikko. Kun hän tajusi, että kristinuskon leviämistä ei voida estää voimakeinoin, hän vaihtoi asetta ja tekeytyi kristityksi tarkoituksenaan pilata tämä uusi uskonto ja tuhota se sisältä päin. Siksi hän liitti siihen joukon harhoja ja saavutti siten päämääränsä... Jeesuksen uskonto tuhoutui ja sen raunioille rakennettiin Paavalin kristinuskko.”¹⁶

3. Pyhien kirjojen väärentäminen

Joidenkin kirjoittajien mielestä kolminaisuusopille ei ole perusteita juutalaisten ja kristittyjen kirjoissa edes niiden nykyisessä, väärennetyssä muodossa. Yleensä kuitenkin nähdään juuri teslis kirjojen väärennyksen syynä tai myös seurauksena.

Yleisesti uskotaan juutalaisten toimineen toora (*tevrät*) väärentäessään tietoisesti ja muslimien harhautus mielessään, vaikka osa virheistä voidaankin lukea primitiivisten olosuhteitten tiliin. Kristityt taas ovat päätyneet evankeliumin (*incil*) eri versioihin huolimattomuuden, onnettomien olosuhteitten ja naiiviuden tähden, vaikka osittain myös tietoiset väärentäjät ovat olleet asialla. Evankeliumeita käsittelevässä monografiassaan *Şaban Kuzgun* kirjoittaa:

”Vainojen paine pakotti kristityt ankaraan salassapitoon. Keskusjohtoa ja organisaatioita ei ollut. Evankeliumit kirjoitettiin pimeissä tiloissa, kuin sumussa, kuten niiden äärimmäisen mystisestä luonteesta helposti voikin havaita. Jokainen saattoi kirjoittaa niihin, mitä piti oikeana, koska kaikki tapahtui tiukasti julkisuuden ulkopuolella. Kukaan ei voinut tietää, ei edes saada selville, mitä muut olivat kirjoittaneet.”¹⁷

Kristityt ovat jatkaneet tätä mielivaltaista tyyliä kautta historian. Raamatun teksti vaihdetaan tarpeen mukaan. Niinpä Süleyman

Ateş kertoo nähneensä saksalaisen professoriystävänsä kotona Lutherin käännöksiä, joihin myöhemmät polvet ovat lisänneet joitakin kirjoja ja vähentäneet toisia. Saksalainen ystävä oli vain sanonut, että tällöinen tapa kristityillä on.

Ankaralainen yliopistomies Mehmet Paçacı on koonnut kristittyjen eri erheet ilmoitettujen kirjojen suhteen seuraavasti:

- He muuntelivat Jumalan sanaa saatuaan sen Jumalalta.
- He uskoivat osan ilmoituksesta ja hylkäsivät loput.
- He salasivat totuuden, jonka he löysivät kirjoistaan.
- He sekoittivat totuuden harhojen kanssa.
- He olivat Jumalan sanan suhteen kevytmielisiä ja myivät siitä osia saadakseen etuisuuksia.
- He syyttivät profeettoja valheista ja tappoivat heitä¹⁸

Yleinen on myös väite, että kristityillä oli lukematon määrä (*Karaçam*: 60 kpl) evankeliumeita, joista vasta Nikean kirkolliskokous valitsi neljä. Muut poltettiin tai julistettiin apokryfeiksi, joiden lukeminen on kielletty.

Ei ihme, että Şâmil İslam Ansiklopedisi sanookin:

”Niin kuin uskova on velvollinen uskomaan, että tevrat, zebur (Vanha testamentti) ja incil (Evankeliumi, Uusi testamentti) ovat alkuperäisissä muodoissaan Jumalan Sanaa, on hän myös velvollinen uskomaan, että niiden nykyinen muoto on väärennetty.”¹⁹

Kristinuskon alamittaisuus

Kristittyjen katsotaan ovat alusta asti uskoneen valheita, väärennöksiä ja mielettömiä fantasioita. Erityisesti kolminaisuusoppi on, ei ainoastaan faktisesti väärä, vaan järjenvastainen ja siksi myös moraaliton. Mutta koska kaikille pitäisi islamin selvän ja yliver-taisen opin totuuden olla ilmeinen, sen kieltäminen voi johtua lopulta vain kiittämättömyydestä, itsekkyydestä ja kateudesta.²⁰ Tästä johtuu kristinuskon ja kristittyjen moraalinen ja intellektuaalinen ala-arvoisuus.

Kristillistä oppia on pidettävä saastaisena.²¹ Niinpä kristityt eivät häpeä kertoa profeettojen ja apostolien synneistä. Heidän kirjansa

on täynnä kehotuksia murhata ja tappaa, paitsi vuorisaarnassa, jota papit eivät kuitenkaan pidä missään arvossa.²² Kristittyjen avioliitto- ja seksuaalimoraali on lievästi sanottuna arveluttavaa. Taloudellinen riisto on saanut perustuksensa Jeesuksen sanoista: ”Se, jolla on, sille annetaan ja siltä, jolla ei ole, otetaan pois sekin, mikä hänellä on.” Kaiken lisäksi, kun Islam on pystynyt säilyttämään yhtenäisyytensä, ovat kristityt jatkuvissa riidoissa keskenään, kuten Pohjois-Irlanti osoittaa.²³

Kristittyjen moraalinen alamittaisuus tuleeekin monin tavoin esiin:

- Ristiretket, Espanjan reconquista, Bosnia jne.
- Reformaatio
- Kolonialismi
- Imperialismi
- Salaliitot islamia vastaan²⁴
- Lähetystyö
- Dialogia-juonet²⁵
- Riisto
- Kapitalismi
- Kommunismi
- Huumausaineet
- luettelo on loppumaton.

Ali Aydin lainaakin eversti Muammar Kaddaffin sanoja, jotka tämä lausui 1977 Tripolissa pidetyssä kristittyjen ja muslimien dialogia-päivillä molempia delegaatioita tervehtiessään – näin eversti Kaddaffi:

”Ajatellen yhtäältä korkeaa islamilaista moraalia, joka näkyy taistelussamme väkivaltaa vastaan ja tavassamme turvata kaikenlainen vapaus ja veljellisyys, ja toisaalta katsoessamme kristillistä ja länsimaista sortoa, riistoa ja lähetystyötä, voimme vain toivoa, että kristilliset kansakunnat omaksuvat oikeudenmukaisuuden korkean ihanteen.

Kun kristityt etsivät jatkuvasti vain omaa parastaan, ovat islamilaiset kansat valmiita palvelemaan maail-

man edistystä ja kantamaan tästä palvelusta koituvat henkiset ja aineelliset kuormat.”²⁶

Turkkilaisten muslimien antama kuva kristinuskosta ei ole ainutlaatuinen. Muissakin islamilaisissa maissa tilanne on samantapainen. Kristinuskoa ei juuri esitellä sellaisenaan, vaan Koraanin sallimissa puitteissa. Kysymyksessä on yleensä kristinuskon torjuminen ja kritiikki, jonka taso saa länsimaisen lukijan kummastelemaan. Tosin siellä täällä tuntuu olevan tahtoa todelliseenkin dialogiin, kuten saksalaiset *Adel Theodor Khoury* ja *Ludwig Hagemann* toteavat kuvattuaan ensin pitkälti melko ankeata tilannetta pääasiassa arabialaisten oppineiden kirjoituksissa.²⁷

Hollantilainen uskontotieteilijä Jacques Waardenburg huomauttaa mm.:

- Suurin osa siitä materiaalista, jota muslimit toisen maailmansodan jälkeen ovat kirjoittaneet muista uskonnoista, käsittelee kristinuskoa. Huomattava määrä tästä on kristinuskon torjumista muodossa tai toisessa.
- Suoranaisen poleemisen kirjallisuuden lisäksi on löydettävissä kirjallisuutta, jossa on paremminkin kysymys informaatiosta ja kristinuskon vertaamisesta islamin kanssa. Tietenkin vertailu päättyy aina osoittamaan, että islam on korkeatasoisempi.
- Kristityt lähetyssaarnaajat esitetään näissä kirjoituksissa läntisen imperialismin käytyreinä.
- Kristinuskon historia on muslimien käsityksen mukaan sen lankeemuksen ja rappion historiaa.
- Yleensä Paavalia, mutta myös muita Uuden testamentin kirjoittajia ja tietenkin kirkkoa pidetään syyllisinä vääristymiin.²⁸

Arviointia

Miksi turkkilaisen uskonnollisen – ja maallisenkin – kirjallisuuden antama kuva kristinuskosta on näin negatiivinen ja täysin epäasiallinen? Lyhyesti muutama tekijä:

- Islam itse osoittaa ajatuksille tietyn suunnan ja asettaa niille myös rajat, joita kukaan muslimi ei voi ylittää. Mahdollisesti juuri tästä syystä lähteissäni ilmenee suorastaan räikeä haluttomuus tai kyvyttömyys yrittää ymmärtää ja esittää asiat sellaisina, kuin toisinuskovat ne näkevät. Kristitty lukija ei tunnista omaa uskoaan turkkilaisten muslimien antamasta kristinuskonkuvasta.
- Islamilaisessa yhteiskunnassa ei ole intressiryhmiä, jotka kritisoisivat mitään, mitä muista uskonnoista kirjoitetaan, paitsi jos niistä kirjoitetaan liian positiivisesti. En ole vielä löytänyt yhtäkään turkkilaista kirjallista tuotetta, jossa arvosteltaisiin toisten antamaa kristinuskon kuvaa, paitsi ym. Ateşin tapaus, jossa oli kysymys Ateşin antamasta liian positiivisesta arviosta.
- Turkin tasavallan syntyvaiheiden (ensimmäisen maailmasodan jälkeinen aika) tapahtumat vaikuttavat voimakkaasti vieläkin. Silloin oli uhkana, että Turkin alueet jaetaan kokonaan eurooppalaisten valtojen, siis kristittyjen, kesken. Siksi kristityt ovat turkkilaisessa ajattelussa epäilyttävä tekijä; he juonittelevat jatkuvasti Turkkiä vastaan hajottaakseen sen. Turkissa asuvat kristilliset vähemmistöt ovat tässä ajattelussa ulkopuolisten voimien viides kolonna.

Turkissa ei ole kristillisiä teologisia oppilaitoksia lainkaan. Turkin valtio ei anna lupaa niiden perustamiselle. Silloinkin kun niitä vielä oli, ne eivät olleet tasapäisiä oikeuksissaan käyttäen puheenvuoroja. Vähemmistöjen asema on aina ollut sellainen, etteivät he voi julkisesti puolustautua eivätkä arvostella vallitsevaa ajattelua.

Viime vuosikymmeninä on varsinkin kristillisissä kirkoissa pyritty löytämään mahdollisimman rakentavaa kosketusta islamiin, ja länsimaissa islam-tutkimusta on harjoitettu myös korkealla akateemisella tasolla jo monen sukupolven ajan. Tiedotuksessa ja koulujen uskonnonopetuksessa on pyritty entistä objektiivisempaan ja usein jopa myönteisempään islam-kuvaan. Oma huomioni on ollut, että samalla on oletettu islamin maailmassa olevan samansuuntaisia pyrkimyksiä. Tutustuttuani tässä esittämäni materiaaliin – ja muista islamilaisista maista saatava materiaali tuntuu olevan vastaavanlaista – olen sitä mieltä, että niin tiede-

yhteisön, median kuin kirkonkin on nähtävä ja esitettävä tilanne sellaisena kuin se todellisuudessa on. Jos länsimaissa on syytä valittaa islamin tuntemuksen vähäisyyttä ja yksipuolisuutta, voi islamin maissa annettua kuvaa kristinuskosta ja länsimaista parhaimmillaankin pitää vain karikatyyrinä.

Toivon, että Turkin voimakkaasti Eurooppaan päin yhteyttä ottava ja avautuva talous- ja tiedemaailma saisivat aikaan asiallista mielenkiintoa Turkin eurooppalaisten kumppanien kulttuuria ja niiden kulttuurien alla olevaa kristinuskoa kohtaan. Merkitseehän kristinuskon totuuden mukainen tuntemus myös Turkin oman, rikkaan ja monitahoisen historian parempaa tuntemista.

¹ Geschichte des Christentums Bd 11, s. 821. Tänäpä kristittyjä arvioidaan olevan vajaa tuhannesosa Turkin väestöstä, eli noin 60 – 70 000

² Suat Yıldırım, Kiliseyi İslâm ile diyalog istemeęe sevk eden sebepler, s. 2

³ Koraani 5:44–48

⁴ Jean-Marie Gaudeul kiinnittää tähän seikkaan huomion tutkimuksessaan Encounters & Clashes (Rome, 1990), I, s. 3 s.:

As we look into the history of Christian-Muslim dialogue, we must take great care to understand the way in which the first encounter between Islam and Christianity took place, knowing that such an encounter has been the object of revelation in which God himself is seen as guiding the Muslims in their approach of Christianity.

Any later development will be judged according to the criterion laid down by the Qur‘ân during that first period. Many of the subsequent

arguments and attitudes of Muslims toward Christianity are defined and contained in the first years of Islam.

Meaningful, relevant for all time, normative, these early elements of dialogue are considered as well by many as revelations concerning the hidden reality lurking behind present events: some do not trust

Christians when they define their doctrines, or state their intentions in dialogue: the Qur‘ân being true for ever remains the key that opens the way to the truth behind appearances: beyond what Christians say or think about themselves there is what God reveals them to be, and which He has stated in the Qur‘ân. This should never be forgotten.

⁵ Koraani 4: 170 – 174, 4:157 – 159

-
- ⁶ Ateş: Cennet tekkelcisimi, *İslam Mecm.* 10/1990
- ⁷ Kuranın Temel Kavramları, s. 398
- ⁸ Ateş, *Tefsîr* 2/420
- ⁹ Mevcut, s. 123
- ¹⁰ Aydın, A, s. 156
- ¹¹ Aydın, A, s. 156
- ¹² Ören, s. 171. Myöhemmin Ören sanoo (s. 172) ”tätä uskoa kolmeen Jumalaan nimitettiin nimellä *teslis*.”
- ¹³ Şâmil 2. osa, artikkeli *teslis*
- ¹⁴ Ateşin kuvailu on yllä mainituista *tefşirin* kohdista koottu
- ¹⁵ Yıldırım, Mevcut, s. 56. Paavali kirjoittaa lauseen Galatalaiskirjeessä 1:10, jossa sillä on juuri päinvastainen merkitys kuin Yıldırım ymmärtämä: *Jos vielä pyrkisin miellyttämään ihmisiä, en olisi Kristuksen palvelija.*
- ¹⁶ Kahraman, s. 162
- ¹⁷ Kuzgun, s. 122
- ¹⁸ Paçacı, Mehmet, artikkeli *Kur'an-ı Kerim ışığında vahiy*, *İslam Mec.* 7/1991
- ¹⁹ Şâmil, 2. osa artikkeli *Kitap*
- ²⁰ Ateş, *Tefsîr* 11, s. 349
- ²¹ Aydın, A, s. 77
- ²² Ören, s. 267
- ²³ Ateş 2, s. 491 s.
- ²⁴ Göttingeniläinen sosiologian professori Bassam Tibi on tutkinut salaliittoteoria-ilmiota arabi-maissa. Suurelta osalta hänen huomionsa sopivat turkkilaiseenkin islamiin. Tibi on itse syyrialainen muslimi, Saksan kansalainen jo yli 30 vuotta.
- Salaliitoista puhuu esipuheessaan myös Şâmil Ansiklopedisi (1. osa, ei sivulukua). Samoin Turkin uskontoasioiden hallitus (pääministeriön alainen ylihallitus) on kustantanut kirjan, jossa turkkilaisia varoitetaan varsinkin lähetyssaarnaajista, jotka ovat juutalaisen johdon alaisia; heidän tarkoituksenaan on hävittää turkkilaisuus ja riistää taloudellisesti Turkin kansaa.
- ²⁵ Ali Aydın palaa aiheeseen yhä uudelleen. Samoin Suat Yıldırım artikkelissaan.

²⁶ Aydın, A, s. 72 ja s. 137

²⁷ Khoury/Hagemann, s. 188. Adel Theodor Khoury on uskontotieteen emeritusprofessori Münsterissä. Hän on syntyjään libanonilainen maroniitti. Ludwig Hagemann on systemaattisen teologian professori Koblenzin kasvatustieteen korkeakoulussa.

²⁸ Waardenburg, s. 88 ja 89

KIRJALLISUUS

- Koraani, Jaakko Hämeen-Anttilan suomennos, Jyväskylä 1995
- Die Geschichte des Christentums, Bd 11, Freiburg i.Br.; Basel; Wien, 1997
- Gaudeul, Jean-Marie, Encounters & Clashes, Rome, 1990
- Khoury, Adel / Hagemann, Ludwig, Christentum und Christen im Denken
- zeitgenössischer Muslime, Altenberge, 1986
- Tibi, Bassam, Die Verschwörung / Das Trauma arabischer Politik, Hamburg, 1993
- Waardenburg, Jacques Islamisch-christliche Beziehungen,
- Altenberge, 1992

LÄHTEET

- Aydın, Ali İslâm-Hristiyan diyalogu, Ankara 1977
- Aydın, Esseyit Teslisin iptali Istanbul, 1977
- Ateş, Süleyman Cennet tekkelcisimi , Ankara, 1990
- Ateş, Süleyman Yüce Kur‘ân‘ın çağdaş tefsiri I-XI, Istanbul, 1988-91
- Kahraman, Ahmet Mukayeseli Dinler Tarihi⁶, Istanbul, 1993
- Kuzgun, Şaban Dört İncil, Istanbul.1991
- Ören, Evren İslâmiyet ve Hıristiyanlık, Istanbul, ei vuotta
- Öztürk, Yaşar Kuran‘ın Temel Kavramları, Istanbul, 1992
- Paçacı, Mehmet Art. Kur‘an-ı Kerim ışığında vahiy, İslam Mec.7/1991
- Şâmil İslâm Ansiklopedisi, I – VI, Istanbul, 1990/94
- Yıldırım, Suat Kiliseyi İslâm ile diyalog istemeğe sevk eden

- Yıldırım, Suat sebepler. 1992, julkaisematon artikkeli
Mevcut kaynaklarına göre Hıristiyanlık,
Ankara, 1988